

TOTEM

Tidsskrift ved Religionsvidenskab,
Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet
Nummer 50, efterår 2022
© Tidsskriftet og forfatterne, 2022

Moderne religion

Porteføljeeksamen i Moderne religion

Af stud.mag.
Laura Hoffmann Jensen

Indhold

1.0 En introduktion	3
2.0 Moderne kristendom	4
2.1 Præst i reality-tv	4
2.2 Spændinger inden for kristendommen og dens medlemmer	4
2.3 Programmets udvikling	6
2.4 Diskussion	7
2.5 Konklusion	9
3.0 Religiøse stemmer	9
3.1 Jehovas Vidner	9
3.2 Religion og ret i et postsekulært samfund	10
3.3 På kanten af det anerkendte	11
3.4 Konklusion	14
4.0 Moderne asetro	15
4.1 Vil diversiteten forsvinde?	15
4.2 Asetroens diversitet og politiske brug	15
4.3 Kortlægning og kodning af danske blotlaug online	16
4.4 Dansk asetro	17
4.5 Hvordan ser fremtiden ud for dansk asetro?	19
4.6 Konklusion	20
5.0 En afrunding	20
6.0 Litteraturliste	22
7.0 Bilag	24

1.0 En introduktion

Moderne religion. Hvad er det? Sådan må enhver opgave om moderne religion nødvendigvis starte. Moderne religion er som et religionsvidenskabeligt begreb brugbart men ikke altid nødvendigt. Forskningen har en naturlig lyst til at skabe begreber, som beskriver det, man ser. Men hvad hvis det, jeg ser, netop har uendelige nuancer, forskelligheder og ligheder på samme tid? Som følge af den westfalske fred er det religiøse bal åbent for diversitet, og religion har ændret sig fra før-moderne til moderne. Ændringen er mulig, fordi der i dag er juridisk plads til mest mangfoldighed, og med mediernes massive indvirkning ses diversiteten mere end nogensinde før. Komplexiteten er stigende og er et selvfølgelig benspænd i forsøget på at få en entydighed i definitionen.

Jeg vil her i mit skriv være afsøgende for at komme det nærmere. En definition er en tidlig religionssociologisk betegnelse, hvor moderne religion er al religion, som er i det moderne samfund. Denne samtidsreligionsdefinition er så inkluderende, at den ikke siger noget karakteristisk og dermed udvander sig selv. En anden definition er religionsfilosofisk og tager udgangspunkt i, at al religion efter Immanuel Kant har gennemgået en læringsproces og er herved moderne. Definitionen er i den anden grøft: snæver, etnocentrisk og normativ. En tredje definition handler ikke om iboende karaktertræk, men at religioner er moderne idet, de reagerer med det moderne samfund. Spørgsmål er således ikke om en religion er moderne eller ej, men på hvilken måde den er moderne. Jeg vil derfor bruge Yves Lambert som rammeteoretiker og hans model for fire måder, hvorpå religion kan reagere på moderniteten: nedgang, tilpasning, konservativ reaktion eller innovation (Lambert 1999, 311).

Denne begrebsafklaring af moderne religion bliver rammesætningen for de kommende tre porteføljer. Her tager jeg tre temaer op med dertilhørende problemstillinger, som belyser aspekter ved moderne religion i en dansk såvel som global kontekst. Jeg undersøger udtryk for moderne religion, som er i dialog med (1) medierne, (2) staten og (3) omverden. Opgaven afrundes ved, at jeg fremlægger mine fund og anvender Lambert på mine tre porteføljer. På sin vis kan porteføljerne læses enkeltvis, men i sammenspil giver de et interessant indblik i, hvad der kan være på spil for moderne religioner.

2.0 Moderne kristendom

2.1 Præst i reality-tv

Hver torsdag kl. 20 på DR1 er kærligheden under pres i det danske dating-program, *Gift ved første blik*. Programmet har været sendt siden 2013 og er med sin store folkelige popularitet aktuel med en syvende sæson. Konceptet er, at håbefulde singler bliver matchet med hinanden i et arrangeret ægteskab af et ekspertpanel. Ekspertpanelet har varieret i løbet af sæsonerne og har bestået af psykologer, livsstilseksperter, antropologer og præster. Og netop her melder sig mange spørgsmål. Hvor kommer præstens autoritet som matching- og kærlighedsekspert fra? Hvilken form for kristendom er præsten repræsentant for? Og slutteligt, hvorfor er præsten udebleven i den nyeste sæson?

Jeg vil i denne opgave undersøge udviklingen i *Gift ved første blik* ved at analysere præstens rolle igennem programmet og produktionens fremstilling af folkekirkekristendommen. For at forklare programmets udvikling vil jeg inddrage Linda Woodheads præsentationer af to globale forskydningstendenser inden for kristendommen samt Cecilie Rubows perspektiver på præstens funktion og forventningen hertil. Undersøgelsen tjener det formål at afdække præstens funktion i en moderne mediesammenhæng.

2.2 Spændinger inden for kristendommen og dens medlemmer

2.2a Teologiens forskydning

Hvorfor medvirker en præst i et tv-eksperiment? Det kan Linda Woodhead være med til at forklare. Hun forholder sig til kristendommens udvikling i det 20. årh. ud fra et magtperspektiv. Med udgangspunkt i det globale nord beskriver Woodhead kristendommens tab af social magt, kontrol og relation til magten. Woodhead arbejder med to globale forskydningstendenser. Den ene tendens kalder hun for magtforskydning mellem magt nedenfra og magt ovenfra (Woodhead 2004, 334). Det vil sige, at magten ikke længere kun kommer fra eliten, men at medlemmerne og andre grupperinger, som ikke tidligere har haft stor indflydelse på kirken og kristendommen, nu præger og påvirker den med både hellige og sekulære alternative ideer. Den anden tendens kalder hun for forskydningen af teologien (Ibid., 361). Teologien mister her sin særstatus som disciplin og forbindelse til samfundet. Teologiens forflyttelse gør, at teologien er i konkurrence med andre videnskaber (Ibid., 365). Denne forskydning eller nærmere marginalisering af teologien som ressource og autoritet er forbundet med magtforskydninger fra magten nedenfra. Magten nedenfra kommer fra det moderne individ og har derfor moderne træk i forhold til religiøsitet. Teologien taber autoritet og bliver præget af det moderne individs

begejstring for personlig og åndelig udvikling, hvilket resulterer i et mindre fokus på det traditionelle og officielle til fordel for det eksistentielle.

Derudover får det konsekvenser for teologien i sig selv. Den protestantiske teologi kan i denne periode opdeles i to spor: liberalteologi og dialektisk teologi. Liberalteologi er en kulturpositiv teologi, som ikke ser kristendommen modsat moderniteten. Den accepterer validiteten af de nye videnskaber og søger sameksistens mellem dem og teologien (Ibid., 366). Liberalteologien formidler derfor kristendommen ind i samtidens sprog ved at gå i dialog med psykologien og dens begrebsapparat. Dialektisk teologi er derimod kulturkritisk. Den ønsker ikke at oversætte evangeliske ord til samtidens sprog, da pointen her vil forsvinde. Evangeliet er kernen i kristendommen og ses som andet end religion. Den religiøse elite kan således tilhøre forskellige teologiske retninger, som kan give en vis spænding internt. Mellem den religiøse elite og dens medlemmer kan der også være spændinger, og netop denne spænding uddyber Cecilie Rubow med sit begreb om demokratisering af teologi, hvilket jeg vil præsentere nedenfor.

2.2b Forventninger mellem elite og medlemmer

Hvilken forventning har seeren til præsten i programmet? Det kan Cecilie Rubow give perspektiver på. Hun fremsætter teorien om, at alle mennesker har teologier, som man individuelt er autoriteten for – en demokratisering. Positionerne er ikke længere favoriseret mellem elitens teologi overfor lægmandens. Rubow arbejder med to modeller for hverdagsteologi: den dominerende og den alternative version, som på mange måder skal forstås som et spektrum, alle pendulerer i mellem (Rubow 2000, 145). Modellen udtrykker folkekirkens spænding baseret på medlemmernes forventning til den religiøse elite, og hvad det vil sige at tro kristent i folkekirkelig sammenhæng. Den dominerende version er den, de fleste befinder sig i, når de forestiller sig traditionel eller 'rigtig' tro, som præsterne i lægmandens øjne burde have. Her bliver bibelske tekster opfattet som historiske beretninger og trækker tråde tilbage til den dialektiske teologi. Den alternative version er den, som de fleste faktisk befinder sig i – også præsterne. Her er kernen den folkelige betydning i kristendommen, og Bibelen læses symbolsk som en myte. Den har karakter af en mere blød og liberal kristendom. Medlemmerne har generelt en forventning til præsterne som den religiøse elite om, at de udtrykker synspunkter fra den dominerende version. Med alle disse spændinger og forventninger in mente vil jeg nu analysere programmets udvikling.

2.3 Programmets udvikling

Min metode er en tematisk analyse af tv-programmet *Gift ved første blik*. Jeg går deduktivt til værks og udvælger tre temaer på baggrund af min teori, som bliver analysens fokuspunkter: præstens funktion, fremstillingen af folkekirkekristendommen og brugen af kirken. Ud fra fokuspunkterne har jeg analyseret programmets udvikling, som er skemalagt i bilag 7.1. Teori og analyse bringes sammen i diskussionen.

2.3a Præstens funktion

I programmets to første sæsoner var sognepræsterne, Pernille Østrem (sæson 1) og Michael Brautsch (sæson 2-6), en markant del af ekspertpanelet, hvor de indgik på lige fod med psykologerne og antropologerne i matchingen af singler. I sæson 3-6 var præstens rolle dog adskilt fra de andre eksperter. Brautsch indgik ikke længere i arbejdet med matching men havde fortsat vejledende samtaler med deltagerne. Brautsch udtaler i et interview til DR ”min rolle er at være en god ven af parrene, en sjælesørger, en ’far’” (Koogi 2018). Præsternes legitimitet ligger i medlemmernes ide om præsten, som et helt særligt slags menneske med gode råd og menneskeligt og åndeligt overskud (Rubow 2000, 177). Gennem alle sæsoner foruden den syvende er det præsten, som holder den afgørende samtale med ægteparrene, hvor de skal beslutte sig for at lade sig skille eller forsat være gift. Interessant er det, at parrende bliver viet borgerligt, men skal lade sig skille over for en præst. Det vidner om, at præsten forsat har en autoritet i det postsekulære samfund. I sæson 7 har psykologerne og en livsstilsekspert overtaget præstens rolle. Der er således ikke længere en præst med i programmet. Præstens funktion og autoritet er dermed igennem sæsonerne blevet reduceret fra at være en religiøs ekspert til at være en god ven og slutteligt til at være overflødig og udskiftelig.

2.3b Fremstillingen af Folkekirkekristendommen

Igennem programmet bliver der tegnet to forskellige billeder af folkekirken – det ene er mildt og inkluderende, mens det andet er dogmatisk og traditionsfyldt. Det første ses i de indledende introduktionsscener af eksperterne. Her præsenteres sognepræsterne i en digital scenografi med symbolerne tro, håb og kærlighed svævende omkring deres hoveder (bilag 7.2a). Tro, håb og kærlighed er kendt fra kærlighedens højsang i 1. Korintherbrev, kap. 13 og symboliseres i kristen ikonografi ved et kors, anker og hjerte. Der opstår en direkte kobling mellem præsterne og de tre centrale symboler, og folkekirkekristendommen bliver repræsenteret herved. Måske de har valgt netop disse symboler,

fordi de for det første er folkekendte. Disse symboler er en så stor del af populærkulturen, at de næsten har frigjort sig fra deres egentlige religiøse ophav. For det andet, er det et kristent budskab, som sætter kærlighed højere end tro. Denne hierarkisering passer godt til et program, hvor præsten ikke medvirker som missionerende men nærmere skal fertilisere kærligheden for de nygifte deltagere.

Det andet dogmatiske ses i seernes første møde med Brautsch. I denne scene påklæder han sig præstekjolen og går fra at være civil til professionel (bilag 7.2b og 7.2c). Præstekjolen signalerer både et embede, og at præsten er en del af en lang tradition, som i sig selv giver autoritet. Igennem programmet har præsterne dog aldrig præstekjole på. Det kan altså gennem præstens påklædning afkodes, at hans medvirken i programmet ikke har religiøs karakter. Folkekirkekristendommens fundament og materialitet defineres af produktionen i en scene, hvor præsten i præstekjole læser i bibelen ved alteret med døbefonten i forgrunden (bilag 7.2d). Præsten, bibelen, alteret og døbefonten er altså essensen af folkekirkekristendommen ifølge produktionen. I de fremhævede scener legitimeres præsternes autoritet og ekspertise ud fra kristendommens dogmatik, sakramenter og traditioner. Præstens autoritet sidder altså på mange måder både i klædedragten og kirken, men autoriteten synes at forblive selvom præstekjolen tages af.

2.3c Brugen af kirken

Alle parrene bliver viet på et rådhus af en borgmester eller giftetog og indgår således i et borgerligt gyldigt ægteskab. Det passer til den generelle tendens i Danmark, hvor der ses et fald i antallet af vielser i folkekirken (Folkekirken.dk 2021). Isoleret set er ægteskabet i programmet uden religiøs eller kristen indblanding. Ifølge Brautsch er det et bevidst fravalg, at kirkebrylluppet ikke er en mulighed for parrene. I et interview udtaler han "Vi havde leget med tanken om, hvorvidt jeg skulle vie deltagerne i kirken i denne sæson. Men jeg er ikke tilhænger af idéen, for man blander pludselig religion ind i programmet" (Müller 2017). Udtalelsen er interessant, da præsten dermed understreger, at han ikke ser sig selv som repræsentant for religion men som privatperson.

2.4 Diskussion

Jeg sendte en e-mail til dr.dk for at få deres forklaring på præstens rolle, og hvorfor præsten ikke medvirker i nuværende sæson. Dertil svarede programkoordinator ved DR, Inge Kastoft, "Præstens rolle i Gift ved første blik var at være en person med stort kendskab til ægteskabet og menneskelige relationer, som deltagerne kunne tale med i løbet af eksperimentet. I denne sæson er den rolle blevet overtaget af psykologerne" (bilag

7.3). Svaret her er hovedet på sømmet i forhold til Woodheads teori om teologiens forskydning. Præsterne tager konkurrencen op med de andre videnskaber ved at deltage i programmet. De har en positiv kulturforståelse, som forsøger at gøre kristendommen relevant og indgå i samtidens sprog i dialog med psykologien og antropologien. Ifølge Woodhead vil de begge være et udtryk for liberalteologien. De er endda så liberale, at de ikke blot forsøger at formidle kristendommen ind i samtidens sprog men ligefrem ind i samtidens underholdning på de andre videnskabelige discipliners præmisser. Måske intentionen har været ikke at lade teologien forskyde sig yderligere i ønsket om at genvinde kulturel magt og relevans? Faren er dog ifølge Woodhead, at den løsere liberale teologi kan frastøde stærkt troende og konservative. På trods af de første sæsoners overbevisende brug af både præst og kirkerum, så endte det dog som bekendt med, at præstens rolle marginaliseres, og i sidste ende udeblev både præst og kirke.

Ifølge Rubows teori kan der være flere grunde til, at vielserne ikke foregår i kirken. Kirkebrylluppet kan synes mere værdifuldt, fordi den religiøse dimension tilføjes. Hvis eksperimentets vielser blev foretaget kirkeligt i stedet for borgerligt, kunne det skabe røre og opråb internt i den folkekirkelige menighed og elite. Ved at bruge Rubows modeller kan produktionen forudsige, at især kernemenighedens forventninger til den dominerende version af præsten, kirkerummet og dens ritualer ikke vil blive indfriet. Når præsterne i programmet kan deltage uden at kalde det religion, kan det skyldes, at præsterne fortolker inden for den alternative model. Præsterne italesætter bryllupper som kærlighedens og parforholdets fest for at imødekomme seerne, som lever i et postsekulært samfund, hvor kristendom ikke er en selvfølge for alle. Som følge af progressionen af præstens rolle bliver folkekirkekristendommen afdogmatiseret med et eksistentielt budskab. Forventningen mellem præsten og menigheden udtrykkes i den føromtalte scene i kirken. Rent visuelt repræsenterer scenen den dominerende version og ideen om en 'rigtig' præst, der går i præstekjole, læser bibelen ved alteret osv. På denne måde har programmet og præsterne rygdækningen i orden over for seernes forventning, men rent praktisk bliver den ikke brugt til noget, fordi de på samme tid formidler indenfor den alternative. En anden måde at undgå intern konflikt og kollaps mellem forventningen til folkekirkekristendommen og programmets budskab kan ses ved valget af symbolerne: tro, håb og kærlighed. Her kommer sprogets uigennemsigthed alle til gode, da både den alternative og den dominerende model kan samles i et fælles symbolsprog, som fyldes med menig af den individuelle. Symbolerne bruges som "floating signifier", det vil sige flydende markører uden aftalt betydning (Oxford 2021). Symbolerne hjælper til at

afværge konflikter, fordi de kan indoptage alle forskellige kristendomsforståelser, der kommer til udtryk i en dansk folkekirkelig sammenhæng.

2.5 Konklusion

Det danske datingprogram *Gift ved første blik* har med sine syv sæsoner gennemgået en udvikling. Jeg har kommenteret på udviklingen med særligt fokus på præstens funktion i programmet og fremstillingen af folkekirkekristendom. At teologerne finder sin plads mellem psykologer i et moderne underholdningsprogram, kan forklares ved Woodheads teori om teologiens forskydning. Præsterne i programmet virker ikke kun gennem deres position som religiøse ledere, men også som privatpersoner. Her forsøger produktionen at balancere grafisk mellem Rubows modeller, den dominerende og alternative, i introduktionen af præsterne. Ændringen er gået fra at fremhæve præsten som en vigtig person i ekspertpanelet til at fjerne ham helt. Hvad der i starten kunne synes som folkekirkekristendommens generobring af relevans var ikke andet end, hvad en livsstilsekspert kunne erstatte.

3.0 Religiøse stemmer

3.1 Jehovas Vidner

”De er religiøse og de er danske, men ikke på den helt accepterede måde” (Hvithamar 2015, 128). Selvom Jehovas Vidner (JV) blev et anerkendt trossamfund i Danmark i 1970, har bevægelsens praksis gentagende gange været til diskussion. JV har været gode til at bruge det danske retssystem til at danne bro mellem religionen og statens love, hvor staten tilgodeser JV’s holdninger til blodtransfusion og militærtjeneste. JV er ikke blot i dialog med staten, men gør sig ligeledes bemærket hos majoritetsbefolkningen. Her er det specielt bevægelsens kontroversielle forhold til eksmedlemmer, som vækker forargelse og debat.

I denne opgave vil jeg kigge nærmere på et anonymt borgerforslag fra juni 2018, som ønsker, at ”Jehovas Vidner skal have frataget deres status som anerkendt trossamfund her i Danmark” (Anonym 2018). Borgerforslaget bliver analysens tematiske struktur, hvor jeg kronologisk udfolder borgerforslagets kritik og holder det op imod JV’s trosgrundlag og vedtægter fra Trossamfundsregistret. Jeg vil bruge min empiri til at få perspektiver på, hvordan JV ses henholdsvis udefra af en kritiker fra majoritetsbefolkningen og indefra af bevægelsen selv. Opgavens teoretiske fundament findes i Jürgen Habermas’ ide om en ny bevidsthed om religion i en postsekulær verden, samt Arlene

Macdonalds begreber om tilstedeværelse og synlighed. Derudover lægger jeg mig i forlængelse af Annika Hvithamars pointe om, at JV er i grænsefladen af den danske religionsmodel. Gennemgående for opgaven er en diskussion af forholdet mellem JV, den danske stat og befolkningen.

3.2 Religion og ret i et postsekulært samfund

3.2a Religion og samfund

Forholdet mellem religion, ret og samfund er komplekst og influerer hinanden. Inden borgerforslaget analyseres, er det derfor væsentligt at begrebsafklare og redegøre for, hvilken kontekst forslaget befinder sig i. Ifølge den tyske filosof og sociolog, Jürgen Habermas, kan det moderne samfund i dag betegnes "postsekulært". Det kan vel at mærke kun bruges til at beskrive velhavende, moderniserede og sekulære samfund heriblandt europæiske lande (Habermas 2008, 17). Velkendte sekulariseringsteorier om religionens forsvinden i mødet med det moderne bliver revurderet og udfordret af Habermas. Det postsekulære samfund refererer således ikke til ændringen i religiøs adfærd og tro, men til en ny bevidsthed om, at religion ikke forsvinder, men i stedet lever i en sekulariseret verden. Modernitet indebærer ikke længere en ensopret vej til sekularisering (Ibid, 17). I det postsekulære samfund skal den offentlige bevidsthed "adjust itself to the continued existence of religious communities in an increasingly secularized environment" (Ibid., 19). Denne tilpasning handler om bevidsthed og består i at leve i en grundlæggende sekulær verden, som på samme tid er dybt præget af religion og traditioner.

3.2b Religion og ret

Som følge af en ny bevidsthed om religion opstår et nyt behov for regulering af religion. Hvis denne forestilling af Habermas holder stik, vil det juridiske system og politik generelt kræve mere lovgivning omkring religion i fremtiden - og i 2017 fik Danmark en særskilt trossamfundslov. Med den nye lov om trossamfund uden for folkekirken giver titlen som anerkendt trossamfund ikke længere en beskyttet og uforanderlig status. Det lyder måske selvfølgelig, at borgerforslaget præcis kommer i 2018, da det først nu med den nye lov er blevet muligt med juridisk grundlag at trække en anerkendelse tilbage. Det selvfølgelig viser en væsentlig dynamik, hvor ny religionslovgivning påvirker befolkningens måde at håndtere religion på, som igen kan vende tilbage til yderligere politisk regulering af religion. Borgerforslaget om JV er ikke unikt for tiden. Et lignende eksempel er fra 2020, hvor Pernille Vermund fra Nye Borgerlige forslår at fjerne

anerkendelsen af alle muslimske trossamfund i Danmark (Vermund 2020). Den store juridiske aktivitet omkring religion bekræfter det voksende behov for regulering af religion og et større politisk fokus på trossamfund uden for folkekirken (Kühle og Nielsen 2020, 38). Pilen vender begge veje. En øget bevidsthed om religion kan afføde et behov for regulering af religion. Men eksemplerne viser også, at en ny regulering af religion ved lov kan påvirke bevidstheden og måden at forholde sig til religion på.

Det, at så tvivl om anerkendte trossamfunds status, er en måde at problematisere og sætte fokus på minoritetsreligioner. JV står for skud for spændingsforholdet mellem at være en religion til stede i samfundet og at blive set. Den canadiske religionsforsker, Arlene Macdonald, arbejder med synlighedsregimer i det canadiske religiøse landskab, hvor dynamikken mellem tilstedeværelse (visual) og synlighed (visible) diskuteres "the desire to be seen versus the imposition of surveillance" (Macdonald 2018, 54). Macdonalds ide om en vekselvirkning mellem at være til stede og blive set på vil blive brugt i analysen for at undersøge synligheden som et tveægget sværd gennem perspektiverne udefra og indefra.

3.3 På kanten af det anerkendte

På baggrund af en kronologisk læsning kan borgerforslaget deles op i tre tematiske dele: 1. essensen af borgerforslaget, 2. en juridisk og historisk indføring i din nye trossamfundslov og fordele ved at være et anerkendt trossamfund og 3. hovedargumentet og kritikken af social og kulturel kontrol. Temaerne danner opgavens struktur og vil internt rumme både redegørende, analyserende og diskuterende elementer.

3.3a Essensen af borgerforslaget

Essensen af borgerforslaget lyder:

"Folketinget pålægger Kirkeministeren at fratage Jehovas Vidner deres status som anerkendt trossamfund i Danmark, idet eksempelvis deres praksis med udstødelse/udelukkelse af såkaldt frafaldne medlemmer af menigheden udgør en form for social og kulturel kontrol, som det ikke er rimeligt at staten er med til at understøtte med de fordele, der følger med en status som anerkendt trossamfund" (Anonym 2018)

Citatet rummer spændende facetter af forholdet mellem religion, ret og samfund. Afsenderen kan ikke identificeres, men jeg kan alligevel lave en karakteristik på baggrund af personens argumentation. Med Habermas in mente besidder afsenderen en bevidsthed

om, at religion ikke forsvinder, men at den lever i en postsekulær verden. Afsenderen er derfor ikke interesseret i at forbyde eller fjerne JV fra samfundet, men ønsker i stedet at staten skal regulere og lægge afstand til religioner, som er afvigende. Foruden de direkte modtagere, Folketinget og Kirkeministeren, er JV den intenderet modtager. Min mistanke begrundes i de ydre omstændigheder omkring forslaget. Borgerforslaget fik kun 469 støtteerklæringer og blev derfor ikke taget op i Folketinget. Folketingets administration havde alligevel forsynet forslaget med en anmærkning, som oplyser, at selv hvis borgerforslaget fik 50.000 støtter, vil det ikke nødvendigvis blive fremsat i Folketinget, da borgerforslaget muligvis er i modstrid med grundloven (Ibid.). Jeg undrer mig over, hvorfor der laves et borgerforslag, som alligevel ikke vil kunne gennemføres? Borgerforslaget er på denne måde et klart udtryk for det Macdonald påpeger. Nemlig at JV er til stede i verden og bliver set. Derfor er hensigten måske nærmere en moralsk og symbolsk lussing med budskabet om, at JV bliver holdt øje med, mere end det er en reel forhåbning om juridisk og økonomisk straf. JV har oplyst, at de har set borgerforslaget, men ikke har ønsket at kommentere på det (Tulinius 2018).

3.3b Status som anerkendt trossamfund

Borgerforslaget anfægter, at ”det ikke er rimeligt, at staten er med til at understøtte med de fordele, der følger med en status som anerkendt trossamfund” (Anonym 2018). Som anerkendt trossamfund er der rigtigt nok fordele – specielt økonomiske fordele. Til gengæld er der krav om gennemsigtighed og en stor årvågenhed med trossamfundene. De skal indberette oplysninger om vedtægter, trosgrundlag, ritualer og indsende årsregnskab og oversigt over donationer. JV adskiller sig fra det omgivne samfund og betragtes ofte som kontroversielle, fordi de har andre normer end majoritetssamfundet. Den danske religionsforsker, Annika Hvithamar, argumenterer for, at JV er i en grænseposition ud fra juridiske, teologiske og sociologiske synsvinkler, selvom JV i princippet er inden for den danske religionsmodel. ”Den kendsgerning, at JV faktisk søgte om godkendelse (i 1970) er et betydeligt skridt fra trossamfundets side mod at anerkende spillereglerne i den danske religionsmodel” (Hvithamar 2015, 129). Så hvem er JV, og hvordan beskriver de sig selv? På trossamfundsregistret oplyser de i trosgrundlaget at, ”JEHOVAS VIDNER er kristne” (Kirkeministeriet 1970a). JV er en kristen, rationaliseret, ”moderne” og fundamentalistisk religion, som beskriver deres lære og trosgrundlag med bibelsk begrundelse. I forholdet mellem stat og religion er JV åben omkring deres tilhørsforhold. I trosgrundlaget skriver JV, at ”Menneskers love skal adlydes så længe de ikke

strider mod Guds lov” (Kirkeministeriet 1970a). Ifølge Trossamfundsloven §3 er det omvendt. ”Et Trossamfund har ret til at udøve sin religion (...), såfremt der ikke herved opfordres til eller foretages noget, der strider mod bestemmelser fastsat ved lov eller i medfør af lov” (Kirkeministeriet 2017). Hermed anerkender den danske stat tilstedeværelsen af religiøse minoriteter i Danmark som legitim, så længe det er inden for loven. Lidt kontroversielt og nærmest modsat er JV, som helt eksplicit skriver til kirkeministeriet, at guds love er over menneskets love. Det strider imod den danske religionsmodel, hvor religion altid er underlagt staten – JV er på kanten af det anerkendte.

Hvis forslaget var trådt i kraft, stiller det indlysende spørgsmål sig: Hvilke andre trossamfund vil blive de næste, som får frataget sin anerkendelse? Og hvad vil det betyde for forholdet mellem stat, religion og samfund? Ifølge kirkeminister, Joy Mogensen, er det essentielt at få indsigt i de pågældende trossamfunds forhold gennem Trossamfundsregistret. Hendes pointe er, at staten via grundloven ikke kan forhindre religioner i at være i Danmark, men hun ”tror på, at en øget offentlig debat og bevågenhed om trossamfundene og deres forhold i sig selv er helt essentiel for, at vi kan have den dialog, og at det kan medvirke til at beskytte lov og orden i vores samfund” (Vermund 2020). I citatet taler hun ind i både Habermas og Macdonalds teori. Mogensen vender befolkningens bevidsthed og bevågenhed til en fordel for demokratiet. JV er en meget tilstedeværende (visual) religion, fordi de bl.a. er aktivt missionerende og stemmer dørklokker. Derudover er det en religion, som gør sig bemærket og bliver iagttaget (visible), fordi de har en religiøs praksis, som vækker opsigt hos majoritetsbefolkningen, hvilket er hele grundlaget for dette borgerforslag. Synligheden er altså et tveægget sværd. Ligesom ambivalensen ved status som anerkendt trossamfund er der på samme måder fordele ved stor grad af synlighed, men i købet får religiøse minoriteter også konflikter med majoriteten. Intet tyder på, at staten ønsker at fratage trossamfund deres anerkendelse, da deres indbyrdes forhold synes at være værdifuldt for begge parter. Derudover vil det være til stor undren, hvis borgerforslaget blev stemt igennem, da staten, som tidligere nævnt, har ændret lovgivning til fordel for JV. Den danske stat har gennem lovændringerne accepteret særtræk ved JV og derved juridisk allerede godkendt og ikke mindst anerkendt bevægelsens synspunkter og behov (Hvithamar 2015, 129).

3.3c Social og kulturel kontrol

Ifølge borgerforslaget er grænsen dog nået for, hvad staten kan støtte. Hovedargumentet er håndteringen af eksmedlemmer og synes at være den afgørende kritik, som afsenderen

kalder for social kontrol. Afsenderen eksemplificerer patosfyldt ”bedsteforældre pålægges af det religiøse samfund, at de skal betragte deres børnebørn som ikke-eksisterende eller døde.” (Anonym 2018). Afsenderen reagerer således på, at JV sætter religiøse værdier over andre – selv familiære bånd og et individuelt frihedsbegreb som ellers er implicit normativt i den danske religionsmodel (Hvithamar 2015, 131). Afsenderen angriber ikke teologien eller trosgrundlaget i sig selv men udelukkende det sociologiske afkast. Afsenderen fjerner dermed JV’s transcendent begrundelse for udstødelse. De handler ud fra en religiøs legitimitet, som ikke passer ind i danske normer om individets frihed (Ibid., 134). I JV’s vedtægter er der en hel paragraf §14, som omhandler regler for, hvornår et medlemskab ophører – men der står intet om, hvordan trossamfundet skal forholde sig til eksmedlemmet. Dog kan der udledes ideer herom gennem deres ordvalg: udelukkelse (Kirkeministeriet 1970b). Skønt JV på mange måder er normbrydende i en dansk kontekst, er det dog ikke overraskende, da de tydeligt i deres trosgrundlag forklarer hierarkiet mellem religiøse og verdslige love og normer. Afsenderen afslutter med at pointere, at JV ”(...) dybest set ikke hører hjemme i et moderne samfund”(Anonym 2018). Det indleder til en normativ debat om, hvilken religionsmodel, der passer bedst til det danske samfund. Hvis opgavens omfang havde været større, ville det diskuteres hvorvidt JV er kompatibel med det danske postsekulære samfund.

3.4 Konklusion

JV har ofte været til stede på den juridiske dagsorden og har gradvist vundet mere accept i den danske lovgivning. Ikke samme mønstre er at se i den offentlige debat, hvor borgerforslaget viser en stærk forargelse for JV’s udstøelsespraksis ved at have andre normer end majoriteten. Borgerforslaget er en konsekvens af Macdonalds begreb *visible*, da det at være synlig afføder en reaktion af den, som iagttager. Denne øgede religiøse mangfoldighed giver behov for øget politisk regulering. Borgerforslaget afspejler og bekræfter Habermas’ teori om Danmark som et postsekulært samfund, hvor religion er en vedvarende del af samfundet, og at det religiøse landskab ikke forsvinder med tiden i takt med moderne processer og udvikling. Borgerforslaget ytrer derfor intet ønske om at forbyde eller fjerne JV, men blot at staten skal forholde sig anderledes til denne religiøse stemme.

4.0 Moderne asetro

4.1 Vil diversiteten forsvinde?

På en amerikansk hjemmeside for hadbekæmpelse advares der om at bruge Thors hammer som halskæde. Symbolet er på listen over generelle hadsymboler og associeres med nynazisme, white supremacists og en racistisk version af asetro (ADL 2021). Denne værdiforskydning er symptomatisk for den offentlige debat, hvor asetroen kritiseres for racisme og højreekstremisme. Skønt nationalromantikken gav den nordiske kulturarvinger, så er billedet af asetroen langt fra romantiseret af omverdenen. Debatten er kommet til Danmark, hvor asemiljøet bliver nødt til at forholde sig til omverdenens problematisering af religionen og forholdet til højredrejet politik.

I denne opgave vil jeg systematisk kode danske blotlaugs hjemmesider for at undersøge deres forhold til højreekstremisme. Opgaven vil have sin start med en kort indføring i asetroens nyere historie og politiske brug. Med afsæt i Stefanie von Schnurbeins typologisering af asetro vil jeg kategorisere de danske blotlaug. Opgaven giver et indblik i, hvordan blotlaugene, som et udtryk for moderne religion, er nødsaget til at være i dialog med omverden. Ved brug af Mark Juergensmeyer bliver analysens resultater et udtryk for et paradoksalt forhold mellem modernitet, identitet og globalisering.

4.2 Asetroens diversitet og politiske brug

Den førkristne nordiske mytologi er undertiden blevet brugt til at legitimere en højredrejet politik. Både i Første og Anden Verdenskrig er de nordiske guder blevet brugt i Tyskland som kraftkilde til at etablere et symbol for nationalisme og opmuntre til at genvinde en tysk identitet (Zernack 2018, 473). I USA falder fascinationen på guderne Thor og Odin som forbindes med krig og kamp, hvor Ragnarok bliver en metafor for revolution (Ibid., 477). Eksemplerne er mange på politisk brug, og det er ikke tilfældigt. Den førkristne nordiske mytologi har værdier, som nemt kan vendes til at legitimere politiske hensigter om en nordisk eksklusivitet og kulturel egenart. Der bliver således en hårfin grænse mellem en kærlighed til etnicitet, land og ånd og så til ideen om rene biologiske grupper og territorial magt.

I en dansk kontekst havde den førkristne nordiske mytologi en folkelig opblomstring i 1800-tallets nationalromantik. Denne romantisering kan være afgørende for danskernes overvejende positive forhold til asemiljøet i dag. Danmarks kulturhistoriske profil er præget af den nordiske forhistorie i så stærk grad, at selv vores lysregulering og

souvenirbutikker prydes med jubelfremstillinger af vikingetiden og dertilhørende mytologi. Mon det er et spørgsmål om tid, før Danmark og danskernes forestilling må bøje sig for omverdens kritiske blik og associationer med asetro og højreekstremisme? Det kan synes skizofrent for asetroen, at den både er ophav til Marvel-universets populære film *Thor*, en nyspirituel øko-hedenskab og en nynazistisk neo-nationalistisk asetro.

Stefanie von Schnurbein arbejder med en tredelt typologisering af asetro, som kan kategorisere diversiteten. Den første gruppe kalder hun *racistisk asetro*. Gruppen er karakteriseret ved at basere religion på et biologisk racebegreb og fremme en radikal ideologi om etnisk og religiøs renlighed (von Schnurbein 2018, 491). Det er denne form for racistisk asetro, som er årsagen til advarslen om Thors hammers potentielt hadefulde symbolik. Den anden gruppe kalder hun *etnocentrisk asetro*. Modsat førnævnte handler det ikke om biologi, men nærmere om en national stedbunden arv, som findes i naturen og kulturen. Ideologien er her en kulturel essentialisme, som er uforanderlig og ideelt set homogen (Ibid., 491). Denne gruppe minder om nationalromantikken og baserer religion på traditioner og en fælles fortid. Den tredje kalder hun *ikke-racistisk asetro*. Denne gruppe afviser både den biologiske racetanke og nationalismen. De går ind for en progressiv asetro, hvor traditioner forhandles og genopfindes (Ibid., 491). Ud fra von Schnurbeins typologisering bliver det tydeligt at se, hvor bredt asetroen kan spænde ideologisk. Hendes grupperinger er lavet til Tyskland, England og USA, men jeg vil nu undersøge, om denne spænding på samme måde er at finde i Danmark.

4.3 Kortlægning og kodning af danske blotlaug

På kurset *Moderne Religion E21* har vi i fællesskab kortlagt de danske blotlaug, som var at finde online. Kodningen og kortlægningen kan ses ved at følge linket i litteraturlisten (E21 2021). Vi har lavet en systematisk søgning ud fra nøgleordene ”blotlaug” og ”blotgruppe”, gennem Google, Instagram og Facebook. Ved første søgning fandt vi 33 blotlaug. Ved anden søgning tilføjede vi lidt færre nye. Ved tredje søgning fandt vi ikke yderligere nye blotlaug – ergo måtte vi have fundet alle online blotlaug og skabt census-data. Metodens begrænsning viste sig dog hurtigt, da en medstuderende af uforklarlige grunde fandt 19 nye blotlaug, som vi ikke umiddelbart havde adgang til gennem vores egen søgning. Algoritmer er dermed en uundgåelig fejlkilde, som spænder ben for systematikken.

Ud af de 52 har 21 aktive links til hjemmeside, Facebookside eller Facebook-gruppe. De 21 blotlaug (bilag 7.4) bliver kodet ud fra to kodeskemaer (bilag 7.5 og 7.6).

Koderne er skabt i fællesskab på baggrund af det, vi gerne vil vide om blotlaugene. Det som optager os i det første kodeskema, er blotlaugenes kilder til legitimitet og autoritet. Det andet kodeskema handler om centrale tematikker. Vi var i alt 14 kodere, som blev trænet i et par øvelsesrunder, hvor vi finjusterede overlappende kategorier og eventuelle misforståelser. Afvigelserne i vores kodning af tekst skyldes sjældent kodningstvivel eller overlap, men er snarere et udtryk for, hvor finmasket citaterne er citeret i kodningen. En anden fejlkilde kan være, at vi ikke er helt uafhængige af vores forskningsspørgsmål og hypoteser fra emner, som vi har diskuteret på kurset. Det kan medføre, at vi finder flere citater, som bekræfter vores hypoteser end det modsatte, hvilket vil gøre resultaterne skæve og i værste fald ugyldige.

Opgavens analyse laves på baggrund af den indsamlede empiri. For at besvare spørgsmålet om, hvordan de danske blotlaug forholder sig til højreekstremisme og omverdenens kritik, vil jeg tage udgangspunkt i det andet kodeskema med særligt fokus på kategorien inklusivisme/eksklusivisme. Kategorien indeholder citater, som fortæller om blotlaugenes holdninger til andre samt eksplicite udsagn om tolerance og højreekstremisme.

4.4 Dansk asetro

Det største moderne asetro trossamfund i Danmark, Forn Siðr, blev i år 2003 statsligt anerkendt som et trossamfund. Forn Siðr fungerer som hovedorganisation for asetroen i Danmark, men lider under interne stridigheder. Debatter om, hvilken rolle race og etnicitet skal spille, giver uro og kamp mellem fløjene (von Schnurbein 2018, 498). Kan Forn Siðr holde til den interne diversitet?

4.4a Typologisering af blotlaug

Jeg har forsøgt at kategorisere de 21 blotlaug ud fra von Schnurbeins typologi for at beskrive diversiteten. Helt bevidst har jeg skrevet *forsøgt*, da hendes tredeling ikke stemte helt overens med det, jeg så i min empiri. Det er i sig selv et fund, jeg gerne vil udlægge senere. Jeg vil nu eksemplificere typologien ved tre forskellige blotlaug. Med von Schnurbeinske briller på ledte jeg efter holdninger, som kunne hjælpe med at placere blotlaugene. Flere blotlaug falder mellem stolene og afhænger i stor grad af fortolkning.

Det blotlaug, som bedst kan kategoriseres som racistisk asetro er Hefjendur, da de fremhæver et etnisk aspekt og kalder sig selv for etnopolyister. ”Etnopolyismen er overbevisningen om at menneskeheden udgøres af mange forskellige folkeslag, en flerhed af etniciteter, og at disse har en eksistensberettigelse som folkeslag og en indfødt ret til

deres landområde” (Hefjendur). Det udslagsgivne for typologiseringen er her det etniske ideal, som vidner om en racetænkning og ikke dermed sagt racisme. Man kunne også argumentere for, at de falder i kategorien etnocentrisk asetro, da de værdsætter national egenart. Von Schnurbeins andre to grupper er også svære at adskille i praksis. Et eksempel på en etnocentrisk asetro er blotlauget Mani. “I sin kerne indeholder konservativ asetro en direkte modstand imod hastige og gennemgribende forandringer af det bestående samt skepsis over for nye "progressive", og "mangfoldige" tolkninger af de nordiske guder.” (Mani Blotlaug). Mani er nationalkonservative og ønsker en uforanderlig kulturel essentialisme. Som sin modpol er det ikke-racistiske blotlaug Glitnir. ”Asatroen kender ikke grænser for lande, køn, race/oprindelse eller seksuelorientering” (Glitnir Blotlaug). Glitnir er her et udtryk for en progressiv asetro, som tapper ind i nutidens forhold til køn og globalisering og afskriver nationalismen og racetanken.

De tre blotlaug eksemplificerer, hvordan kategorierne generelt er overlappende i min danske empiri. Det der mangler, i von Schnurbeins og udlandets blik på asetroen i en dansk kontekst, er en fornemmelse af ”selvfølgelighed”, hvor asetro som kulturasetro blot er en anden del af den danske kultur på samme måde, som kulturkristendommen er det. Jeg kan godt finde hendes typologier, men tredelingen er ikke kendetegnende for mit sample. Det skyldes blandt andet, at de fleste blotlaug både tager afstand fra etnopluralisme og racisme, mens de anerkender og værdsætter Norden for sin natur, kultur og som ophav til asetroen på samme tid med en åbenhed for nyfortolkning. Netop denne kærlighed til Norden er det, der fodrer omverdens bekymringer og fordomme om racisme og højredrejet politik i asetroen.

4.4b Kampen mod fordomme

Jeg har lavet en kvantitativ søgning i kodeskemaet for at se, hvor mange blotlaug, der eksplicit forholder sig til ”racisme, racistisk, racist” og ”politik, politisk, upolitisk” (bilag 7.7). I begge tilfælde er der fremkomster ved 8 ud af 21 blotlaug. Det vil sige, at 38% af blotlaugene eksplicit tager afstand til politiske emner og udtrykker ofte, at forholdet mellem politik og religion skal være adskilt, hvortil de forsvarer sig mod fordomme eller direkte forbyder racisme. ”Med troen på forfædrene og folket, må denne gruppe ofte stå for skud, når der deles racismekort ud” (Gudavik). Forsvar som dette citat er karakteristisk for blotlaugenes disclaimere. At lidt under halvdelen forholder sig aktivt til politik viser, at det er en reel bekymring for blotlaugene, hvis religion bliver blandet med politik.

Den største enighed mellem blotlaugene ud fra hjemmesiderne er bevidstheden om en højreekstremistisk opposition og modstand, hvor de definerer sig i negativer om alt, hvad de *ikke* er. Med Macdonalds teori fra førhenværende portefølje om synlighed og tilstedeværelse, er hjemmesiderne de danske blotlaugs ansigter udadtil. Selvom at blotlaugene hverken er missionerende eller ønsker særlig opmærksomhed, så er de nødt til at gå i en tvungen dialog med omverdenen for at bevare deres ry og forsvare deres identitet. ”Modstand! Kæmp for at de nordiske symboler ikke bliver overtaget af højrefløjen” (Anarkistisk Asatro). Citatet er som led i en længere argumentation om, at diversiteten i asetroen vil dø hen og blive opslugt af højreekstremismen, hvis ikke blotlaugene får oplyst og bekæmpet misforståelserne. Konklusionen er dog på ingen måde, at de resterende 52%, som ikke nævner politik eller racisme, så må være racister eller politiske. Det interessante er her, at de ikke går ind i debatten. Fascinationen og det positive tilhørsforhold til asetroen er trods alt langt mere udbredt i Danmark end frygten for den begyndende højredrejning.

4.5 Hvordan ser fremtiden ud for dansk asetro?

Kampen mod højredrejning og misforståelse må forventes at fortsætte og være en stadig måde at definere sig selv på. I Forn Siðr er flere yderligtgående højreorienterede medlemmer blevet optaget på bekostning af tidligere medlemmer. På denne måde bevæger store dele af det danske asemiljø sig i en nationalistisk retning (Christensen 2016). Måske er det et symptom for tiden, at Forn Siðr bevæger sig i en nationalistisk retning?

Den amerikanske sociolog, Mark Juergensmeyer, forklarer det paradoksale forhold, som kan være mellem globalisering, modernitet og identitet. Han spår om fremtiden for religiøs globalisme og i dette tilfælde antiglobalisme. Tendensen for højredrejet politik og religion med nationalistiske udtryk er at finde i flere europæiske lande, hvor landene vender sig mod sig selv, fordi man oplever en krise om autoritet, identitet og sikkerhed. ”It is one of history's ironies that the globalism of culture and the emergence of transnational political and economic institutions enhance the need for local identities. They also create the desire for a more localized form of authority and social accountability” (Juergensmeyer 2005, 146). Som reaktion på globaliseringen kan identitet og kontrol genfindes gennem antiglobal religion. Juergensmeyer kan altså bruges til at forklare, hvorfor den nationalistiske asetro er stigende inden for Forn Siðr og kan bruges politisk. Religioner, som er lokalt forankret, giver svar og tryghed i alle de ting, som er problematisk ved globaliseringen. Uanset typologi får man som asetroende et fællesskab

og en identitetsmarkør ved at være medlem i blotlaug. Måske er de danske blotlaugs defensive advisering i bund og grund en offensiv strategi, hvor de lever af det, at være en misforstået modkultur?

4.6 Konklusion

Ved at kode danske blotlaugs hjemmesider har jeg fundet, at det gennemgående for blotlaugene er, at de lever med omverdenens fordomme. Blotlaugene står overfor en kamp mod symbolers værdiforskydning og en approprieret højredrejet asetro i udlandet. Von Schnurbeins tredelte typologi kan anvendes, men er ikke optimal i en dansk kontekst, hvor næsten alle blotlaug er ikke-racistiske og upolitiske med en kærlighed til den nordiske historie. Alligevel skal de aktivt og eksplicit tage forbehold for og forsvar mod et tilsmudset omdømme og ry. Juergensmeyers perspektiver på udfordringer i forbindelse med globalisering kan bidrage til en forklaring på den stigende nationalisme i den danske hovedorganisation for asetro, Forn Siðr. Ved at analysere de danske blotlaugs hjemmesider kan det konkluderes, at asetro er en moderne religion, som er nødsaget til at være i dialog med det moderne samfund. Blotlaugenes kamp mod misforståelse og fordømmelse er essentiel for at bevare alle nuancer og diversiteten inden for asemiljøet i Danmark.

5.0 En afrunding

Min samlede opgave er et udsnit af det danske religiøse landskab og viser, at de religiøse stemmer i det moderne er mangeartede og kan ses overalt. De tre religioner er moderne på hver sin måde. Ud fra Lamberts model er folkekirkepræstens medvirken i *Gift ved første blik* et udtryk for tilpasning og genfortolkning. Som følge af teologiens forskydning redefineres og genfortolkes præsternes rolle ind i en moderne mediesammenhæng. Folkekirkekristendommen bruger medierne som nye veje i mødet med det moderne, men bevarer kontinuitet ved fortsat at hente autoritet fra tradition og embede. JV er moderne på en anden måde end folkekirkekristendommen. JV tilpasser sig gennem dialog med det danske retssystem og har på samme tid en konservativ reaktion til det moderne. Her lukker religionen sig om sig selv i ønsket om at stå fast og har et stærkt tilhørsforhold mellem medlemmer. Sidst er den moderne asetro. De danske blotlaug viser forskellige reaktioner med overvægt af innovation, hvor religionen er inkluderende. Omverdens kritik falder på asetro, hvis den reagerer konservativt med det moderne, som udtrykkes gennem nationalistisk og højredrejet asetro.

Mine fund er således, at den religiøse diversitet i Danmark er stor. De bliver set af mainstreamdanskerne i populære tv-programmer, irettesat af staten og fordømt af omverden. Moderne religion som et religionsvidenskabeligt begreb fungerer og er meningsfuldt, hvis spørgsmålet ikke er, om en religion er moderne eller ej, men på hvilken måde den er moderne. Jeg kan ikke blive mere specifik på nuværende tidspunkt, men grundlæggende er der et fokus på det individuelle, som går på tværs. Det kan pege mig i en retning af en dækkende definition. Fælles for dem alle er, at de er moderne religioner, som bruger medierne aktivt og lever på moderne vilkår.

6.0 Litteraturliste

1.0 En introduktion

Lambert, Yves. 1999. "Religion in Modernity as a New Axial Age: Secularization or New Religious Forms?" *Sociology of religion* 60 (3):303-333. doi: 10.2307/3711939.

2.0 Moderne kristendom

Folkekirken.dk. 2021. "Kirkelige vielser og velsignelser." <https://www.folkekirken.dk/om-folkekirken/folkekirken-i-tal/vielse>.

Koogi, Lene. 2018. "Præsten fra 'Gift ved første blik': Jeg er vennen, som holder fokus." *dr.dk*, 12.09.18. Accessed 15.09.21. <https://www.dr.dk/mitliv/set-i-tv/praesten-fra-gift-ved-foerste-blik-jeg-er-vennen-som-holder-fokus>.

Müller, Thea Deleuran. 2017. "Præst fra 'Gift ved første blik': Nej tak til kirkebryllupper." *dr.dk*, 21.02.17. Accessed 16.09.21. <https://www.dr.dk/levnu/parforhold/praest-fra-gift-ved-foerste-blik-nej-tak-til-kirkebryllupper>.

Oxford. 2021. "floating signifier." Accessed 29.09.21. <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803095824238>.

Rubow, Cecilie. 2000. *Hverdagens teologi: folkereligiøsitet i danske verdener* Frederiksberg: Anis.

Woodhead, Linda. 2004. "7. Twentieth-century fortunes." In *An introduction to Christianity*. New York: Cambridge.

3.0 Religiøse stemmer

Anonym. 2018. "Jehovas Vidner skal have frataget deres status som anerkendt trossamfund her i Danmark." 07.06.18. Accessed 21.10.21. <https://www.borgerforslag.dk/se-og-stoet-forslag/?Id=FT-01242>.

Habermas, Jürgen. 2008. "Notes on Post-Secular Society." *New perspectives quarterly* 25 (4):17-29. doi: 10.1111/j.1540-5842.2008.01017.x.

Hvithamar, Annika. 2015. "Jehovas Vidner. I grænsefladen af den danske religionsmodel." *Religionsvidenskabeligt tidsskrift* (62):125-137. doi: 10.7146/rt.v0i62.22573.

Kirkeministeriet. 1970a. "Jehovas Vidner - Trosgrundlag." Accessed 20.10.21. <https://www.km.dk/andre-trossamfund/trossamfundsregistret/liste-over-anerkendte-trossamfund-og-tilknyttede-menigheder>.

Kirkeministeriet. 1970b. "Jehovas Vidner - Vedtægter." Accessed 20.10.21. <https://www.km.dk/andre-trossamfund/trossamfundsregistret/liste-over-anerkendte-trossamfund-og-tilknyttede-menigheder>.

Kirkeministeriet. 2017. "Lov om trossamfund uden for folkekirken." 19.12.17. Accessed 27.10.21. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2017/1533>.

Kühle, Lene, and Marie Vejrup Nielsen. 2020. "Mere kontrol med religion? Den nye trossamfundslov." *Religion i Danmark*:38-48.

Macdonald, Arlene. 2018. "'Hijab envy': the visible angst of immigrant Christians in a pluralist Canada." *Journal of contemporary religion* 33 (1):53-69. doi: 10.1080/13537903.2018.1408277.

Tulinius, Bjørg. 2018. "Borgerforslag: Fratag Jehovas Vidners anerkendelse som trossamfund." 31.07.18. Accessed 24.10.21. <https://www.kristeligt->

dagblad.dk/kirke-tro/borgerforslag-fratag-jehovas-vidners-ankendelse-som-trossamfund.

Vermund, Pernille. 2020. "B 77 Forslag til folketingsbeslutning om at fjerne anerkendelsen af muslimske trossamfund i Danmark." 28.02.20. Accessed 24.10.21. <https://www.ft.dk/samling/20191/afstemningsforslag/B77/BEH1-68/forhandling.htm>.

4.0 Moderne asetro

ADL. 2021. "Thor's Hammer." accessed 24.11.21. <https://www.adl.org/education/references/hate-symbols/thors-hammer>.

Christensen, Casper Pilgaard. 2016. "Kritikere: Højredrejning har fat i det danske asamiljø." *Kristeligt Dagblad*, 08.06.16. Accessed 24.11.21. <https://www.kristeligt-dagblad.dk/kirke-tro/kritikere-hoejredrejning-har-fat-i-det-danske-asamiljoe>.

E21, Moderne Religion. 2021. "Moderne asetro: fælles dokument." <https://docs.google.com/document/d/1MivTnWuVw7phEI6vOoqrg1I6jdxWzEE6bmVqZSrjfw/edit#>.

Juergensmeyer, Mark. 2005. *Religion in global civil society*. Oxford ;: Oxford University Press.

von Schnurbein, Stefanie. 2018. "Germanic Neopaganism." In *The Pre-Christian Religions of the North. Volume 2, From c. 1830 to the present : research and reception*, edited by Margaret Clunies Ross, 485-523. Turnhout, Belgium: Brepols.

Zernack, J. 2018. "Old Norse Mythology and heroic legend in politics, Ideology and propaganda." In *The Pre-Christian Religions of the North. Volume 2, From c. 1830 to the present : research and reception*, edited by Margaret Clunies Ross, 465-484. Turnhout, Belgium: Brepols.

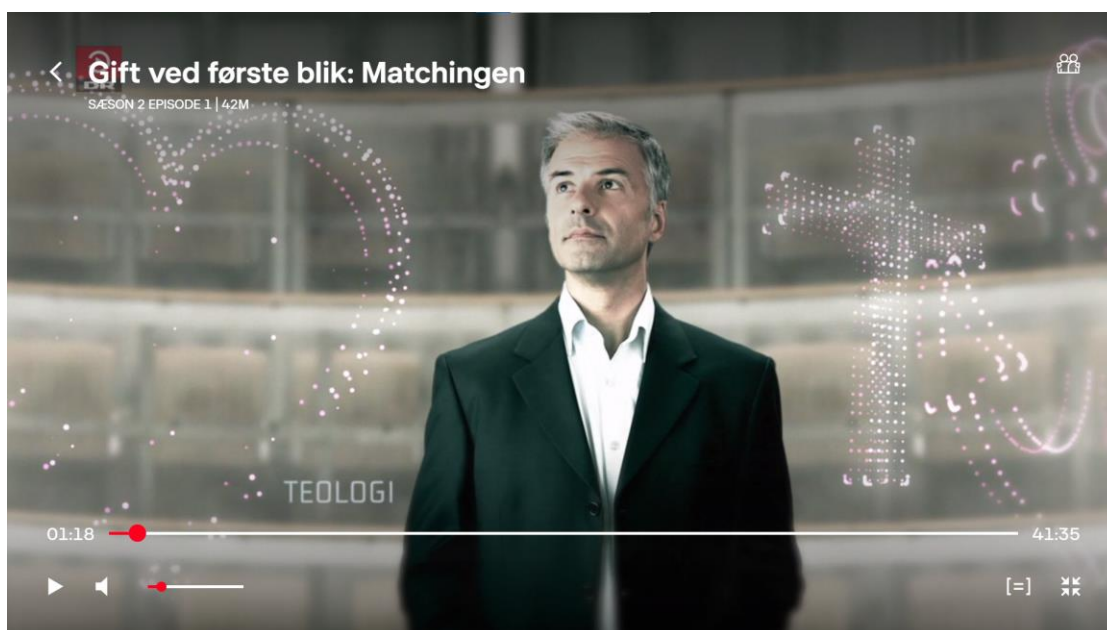
7.0 Bilag

7.1 Bilag – Programudvikling

	Hvem er i ekspertpanelet?	Hvad er præstens rolle?	Hvor bliver vielsen holdt?	Hvor bliver afgørelsen holdt?
Sæson 1	2 psykologer 1 antropolog 1 præst: Pernille Østrem	Er med til at danne ægteparrene Holder vielsessamtaler i kirken Samtale om skilsmisse eller fortsat ægteskab ved afgørelsen	Inden i rådhuset	I midten af kirken
Sæson 2	2 psykologer 1 antropolog 1 præst: Michael Brautsch	Er med til at danne ægteparrene Holder vielsessamtaler i kirken Samtale om skilsmisse eller fortsat ægteskab ved afgørelsen	Inden i rådhuset	I midten af kirken
Sæson 3	3 psykologer 1 antropolog 1 præst: Michael Brautsch	Samtale om skilsmisse eller fortsat ægteskab ved afgørelsen	Inde i rådhus eller ude i rådhusets gårdhave	Et lokale i kirken, men trukket tilbage
Sæson 4	3 psykologer 1 antropolog 1 præst: Michael Brautsch	Samtale om skilsmisse eller fortsat ægteskab ved afgørelsen	Inde i rådhus eller ude i rådhusets gårdhave	På Langelinie Pavillonen
Sæson 5	2 psykologer 1 præst: Michael Brautsch	Samtale om skilsmisse eller fortsat ægteskab ved afgørelsen	Inde i rådhus eller ude i rådhusets gårdhave	Et lokale i kirken
Sæson 6	2 psykologer 2 eksterne psykologer 1 præst: Michael Brautsch	Samtale om skilsmisse eller fortsat ægteskab ved afgørelsen	Inde i rådhuset og ude på en tagterrasse	Et lokale i kirken
Sæson 7	3 psykologer 1 livsstilsekspert	Ingen	Inde i rådhuset	Et lokale – ikke i kirken

7.2 Bilag – Screenshots fra sæson 2, episode 1

7.2a – 00:01:18

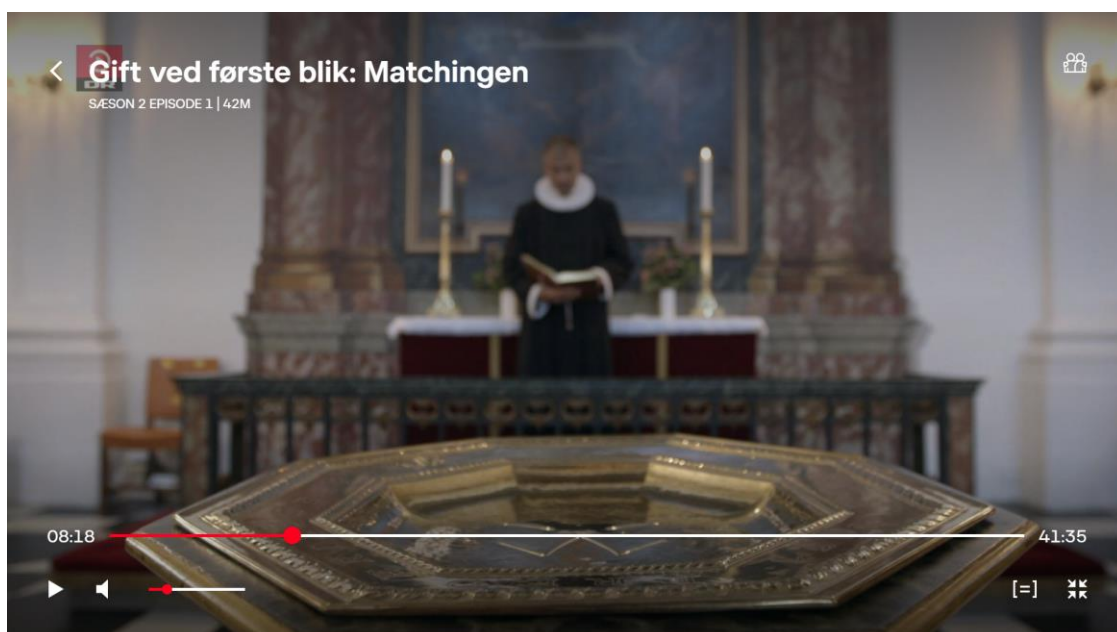
7.2b – 00:04:29

7.2c – 00:04:42

7.2d – 00:08:18

7.3 Mail fra dr.dk

Oprettelsesdato: 14 . Sep 2021 09:46
Dato for seneste opdatering: 17 . Sep 2021 12:05

Manglende præst i Gift ved Første Blik

14 . Sep 2021 09:46
Hej DR

I har tidligere haft en præst med som ekspert i gift ved første blik. Hvorfor er han ikke med mere? og hvorfor var han med i første omgang?

Hilsen Laura

17 . Sep 2021 12:05
Hej Laura Jensen

Tak for din tilsendte mail samt interesse for DR samt serien Gift ved første blik.

Præstens rolle i Gift ved første blik var at være en person med stort kendskab til ægteskabet og menneskelige relationer som deltagerne kunne tale med i løbet af eksperimentet.

I denne sæson er den rolle blevet overtaget af psykologerne.

God weekend

Med venlig hilsen

Inge Kastoft
Programkoordinator, DR Medier DR1, DR2, DR3, DR2+, Ramasjang, Ultra

DR
DR Byen
Emil Holms Kanal 20, opg. 3.-5,
DK-0999 København C

7.4 Oversigt over blotlaug med aktive links til kodning

Navn på Blotlaug	URL
Anarkistisk asatro	https://www.facebook.com/anarko.asatro/
Blotgruppe Sol Esbjerg	https://solesbjerg.wixsite.com/sole
Blotlaug Nord-sjællands Blotgruppe	https://www.facebook.com/groups/1427137934258580/
Blotlauget for Roskilde og omegn	https://www.facebook.com/groups/303783683819/permalink/10154131575473820
Byrjendur	http://www.byrjendur.dk
Borgundarhólm	https://www.facebook.com/bornholms.asatro/
Bækkerskovens Blotlaug	https://www.facebook.com/groups/564446270785076/about
Glitnir Blotlaug	http://glitnirblotlaug.simplesite.com/431367256
Guðavík	https://www.gudavik.dk/
Harreskov Blótgilde	https://www.blotgilde.dk/
Hefjendur	http://www.hefjendur.dk/faelles-ideologiske-principper
Heimdallr - Østfyns Blotgilde	https://www.facebook.com/groups/Heimdalsblotgilde/
Jera's Hird	https://www.facebook.com/groups/910088565826060
Lidskjalv blot	https://www.lidskjalv-blot.dk
Máni Blotlaug	https://www.facebook.com/groups/908822769325494/
Midlertidige Ravne	https://www.facebook.com/groups/831645840630417/
Solbjerg blotlaug	https://www.solbjerg-blotlaug.dk
Thiut Blótlaug	https://www.medmindre.dk/thiut-blotlaug/
Uias Blótlaug	http://www.uias-blotlaug.dk
Yduns Blotlaug	https://www.facebook.com/groups/3263618843682624/
Århus Blotlaug	http://aarhus-blotlaug.dk

7.5 Første kodeskema – Legitimering og autoritet

Navn på Blotlaug	Empiriske kilder	Guder og naturvæsener	Geografi	Folket og historien	Det enkelte blotlaug
Beskrivelse af kategori	<p>Skriftlige kilder: Den ældre Edda, Snorres Edda, sagaer, islandske tekster, middelalderlige skrifter</p> <p>Mundtlige kilder: Indsamlede folkesagn overleveret fra landbefolkning i Danmark</p> <p>Arkæologiske kilder: Hammer, mønter, horn, runesten, gravhøje m.v.</p>	<p>Guder Alle referencer til guder (fx Thor, Odin, Eir, Balder)</p> <p>Naturvæsener Natur, nisser, diser, vætter, norner m.v.</p>	Asetro hører til Norden, fx Nordens natur, klima, miljø m.v.	<p>Folket: Asetro hører til det skandinaviske folk, fx race, slægt, blod, gener.</p> <p>Historien: Asetro er historisk forbundet med Danmark</p>	Blotlaugets særlige udbud, fx ritualer, fællesskab, erfaringer og evner, fx til at skabe oplevelser, åndsfællesskab.

7.6 Andet kodeskema – Centrale temaer

Navn på Blotlaug	Køn	Inklusivisme/Eksklusivisme	Naturens betydning og naturopfatte	Modkultur og frihed til selvbestemmelse
Beskrivelse af kategori	<p>EksPLICIT fremhævelse af køn</p> <p>Traditionel kønsforståelse (to køn, binær) vs. Moderne kønsforståelse (flydende køn, non-binær, LGBTQ+)</p> <p>Synlighed (nævnes køn, er der et tema)</p> <p>Rollefordeling (funktioner i hverdagen og i ritualer - alle beskrivelser af, hvad <i>mænd</i> og <i>kvinder</i> gør)</p> <p>Guder vs. gudinder: funktion/forskel</p> <p>Sejd</p>	<p>Holdninger til fremmede kulturer, folkeslag, religioner, indvandrere, anderledes tænkende osv.</p> <p>Eksplícitte udsagn om tolerance</p> <p>Eksplícitte udsagn om højreekstremisme (nazi, fascisme, racisme osv.)</p> <p>Adgangskrav til medlemmer</p>	<p>Ritualer knyttet op på naturen (solhverv, jævndøgn)</p> <p>Kræfter i naturen (fx ånder findes i naturen → panteisme)</p> <p>Guder/væsener er tilknyttet bestemte natursteder/fænomener, årstider</p> <p>Helligsteder</p> <p>Forholdet til naturen</p>	<p>Antikristen eller prokristen diskurs</p> <p>Anti/pro Forn Sidr trossamfund</p> <p>Individets ret til selv at bestemme (ikke følge normerne)</p> <p>Holdning til hierarkier</p>

7.7 Eksplicit udtryk om racisme og politik

	Racisme, Racist, Racistisk	Politik, Politisk, Upolitisk
1	Anakistisk Asatro	Nordsjælland
2	Harreskov	Borgundarholm
3	Hefjendur	Gudavik
4	Jeras Hird	Harreskov
5	Solbjerg	Jeras Hird
6	Thiut	Solbjerg
7	Uias	Uias
8	Aarhus	Aarhus